

sche handen nemen, dan wel het laten dicteren door krachten waarvan we toestaan dat we er geen invloed op kunnen uitoefenen." Staan we het toe of moeten we het toestaan? In het zevende politieke uitgangspunt stelt men: "De democratische krachten kunnen vandaag niet efficiënt optornen tegen de mondiale concurrentiesamenleving". Maar toch meent men dat men aan het bestaande economische systeem actief voorwaarden kan opleggen. Hoe is dat te rijmen? Kan men aan de huidige economische orde een keurslijf opleggen dat "vertrekt vanuit onze maatschappelijke doelstellingen in plaats van de exclusieve oogmerken van de markt"?

"De te halen doelstellingen en taakstelling voor doelgroepen en sectoren (wie moet bijdragen op welke wijze) kan alleen maar het resultaat zijn van een democratische besluitvorming." Wat als de meerderheid van de mensen besluiten om "hun 'welvaart' te behouden en te behoeven", ook al betekent dat de totale ellende wordt uitgebreid in plaats en tijd? In het ecologisch contract vermeldt men terecht dat de "bewaking en bescherming" van de collectieve milieugoederen "vaak terecht zal indruisen tegen individuele lusten en behoeften van burgers". De vrije markt is daarbij niet het reguleringsmechanisme, want zij is niet in staat "een meer rechtvaardige herverdeling van beschikbare natuurlijke hulpbronnen en milieugoederen, zowel vandaag als morgen als in de volgende eeuw" te bewerkstelligen.

In het vierde politieke uitgangspunt wordt gekozen voor een radicale democratie. "Radicaal betekent dat we terugvallen op het recht op informatie, participatie en beslissingsmacht van de hele bevolking". Zijn radicaal democratische beslissingen niet veeleer beslissingen die het algemeen belang van de hele (wereld)bevolking op het oog hebben, dan beslissingen van de hele bevolking die gemakkelijk verleid en misleid wordt? Beslissingen in functie van het algemeen belang moeten zich als dusdanig kunnen verantwoorden. Een project dat in wezen slechts sociale en ecologische correcties binnen het kapitalisme wil, meent echter ten onrechte dat het het algemeen belang verdedigt.

Hoe geraak je uit het ontwikkelingsdilemma?

door Bart Kerremans

De wereld is een dorp geworden. Wat elders op de wereldbol gebeurt, heeft een direct of indirect effect op gebeurtenissen hier en vice versa. Dat geldt bij uitstek voor een klein land als België en a fortiori voor Vlaanderen. Het "belangrijkste land" is niet meer "het binnenland", maar wel het buitenland [1]. Of wij dat nu toejuichen of betreuren, de belangrijkste beslissingen van politieke, economische of sociale aard worden al lang niet meer in Brussel - zetel van de Belgische of Vlaamse instellingen - genomen.

Door die mondiale interdependentie wordt een politiek project pas echt geloofwaardig, als het voldoende aandacht heeft voor internationale horizons. Zonder samenwerking met gelijkdenkenden over de grenzen heen, is het immers bij voorbaat gedoemd te mislukken. Wie *Het Sienjaal* erop naslaat, merkt meteen dat Coppieters en De Batselier daarvan niet meer overtuigd moeten worden. In het "mondiaal contract" van hun radicaal-democratische vernieuwingsproject wordt een eerste aanzet gegeven tot zo'n samenwerking. Het blijft jammer genoeg bij die eerste aanzet. De tekst bevat weliswaar een vrij volledige diagnose van de wereldproblemen, maar valt heel wat minder overtuigend uit als het over de therapieën gaat, omdat een aantal fundamentele dilemma's netjes uit de weg worden gegaan. Daarmee komt de haalbaarheid (en dus de geloofwaardigheid) van de gesuggereerde oplossingen in het gedrang.

De diagnose

In de diagnose van de wereldproblemen worden de klassieke thema's op een rijtje gezet: de mondialisering van de economie en het daaruit volgende controleverlies van de politiek, de schrijnende Noord-Zuid-tegenstelling, de ecologische problematiek, de toename van etnische conflicten, het nationalisme en de vluchtelingenstromen. Terecht wordt een deel van het probleem gelegd bij het feit dat de mondialisering van de economie niet gevolgd is door een schaalvergroting van de politiek. Dat heeft herverdeling op wereldschaal onmogelijk gemaakt, de multinatio-

nals een "vrijbrief" gegeven "voor de beschikking over economische, menselijke en natuurlijke rijkdommen" en "de verantwoordelijkheid voor het sociale en ecologische tekort (...) afgeleid naar de concurrentie, de verbruiker of de staat". Om dan nog te zwijgen over het enorme democratische tekort dat daaruit is ontstaan.

Bij het lezen van de tekst blijft er echter iets wringen. Tot één van de problemen van onze wereld wordt de "voortschrijdende delokalisering" van ondernemingen gerekend. Dat is duidelijk een probleem, maar niet voor iedereen, noch voor de hele wereld. Het is een probleem voor een deel van de wereld: ons deel. Voor andere delen van de wereld is herlokalisering absoluut geen probleem, wel integendeel. Het brengt werkgelegenheid met zich mee en een bron van inkomsten. Er mag dan al iets schorten met de sociale normen die bij dergelijke vormen van tewerkstelling worden toegepast, zonder de herlokalisering zouden vele mensen in de derde wereld in de prostitutie of de criminaliteit terechtgekomen zijn of gewoon in extreme armoede hebben moeten verderleven.

Misschien is het voor progressief denkende mensen nog het pijnlijkst dat de delokalisering een probleem heeft gedeblokkeerd waar wereldwinkels, NCOS'en, Vredeseilanden en andere lovenswaardige initiatieven nooit beweging in hebben kunnen krijgen. Terwijl de derde wereldbeweging door de onwil (of moet ik zeggen onwil en angst) van onze politici werd teruggedrongen in de rol van "roepende in de woestijn", brachten de door ons verguisde multinationals in sommige regio's in de wereld de eerste (bescheiden) perspectieven op vooruitgang - weliswaar vergezeld van ecologische misbruiken (denk maar aan Shell in Nigeria) en sociale uitbuiting (zoals kinderarbeid en -slavernij). Het is hard te moeten constateren dat de internationale concurrentie nu precies doet waartoe politici, de "makers van de samenleving" nooit in staat gebleken zijn. Eerlijke grondstoffenprijzen die de ontwikkelingslanden uit hun spiraal van verarming hadden kunnen halen, zijn immers nooit toegepast. En de recente beslissing van de Europese Unie om 5% plantaardige vetten in chocolade toe te laten, toont aan dat de bereidheid daartoe nog

af- in plaats van toeneemt.

Betekent dat nu dat wij die multinationals best gewoon hun gang laten gaan? Natuurlijk niet. De groeiperspectieven die zij bieden zijn slechts van korte duur (tot het elders goedkoper wordt om te produceren) en de ecologische kosten van hun productie liggen soms ontoelaatbaar hoog. Het probleem ligt hem echter niet bij de multinationals as such, maar wel bij het falen van de politiek ten aanzien van die ondernemingen. De auteurs van *Het Sienjaal* gebruiken in het "mondiaal contract" de titel "de mundialisering van economie en kapitaal omkeren". Die titel is duidelijk overdreven. Het is niet zozeer de taak van de politiek deze mundialisering te bestrijden, dan wel ze te controleren.

Uit dit verhaal kan nog een tweede, veel pijnlijker conclusie getrokken worden. Het is een conclusie die de auteurs grotendeels uit de weg gaan: voor de ontwikkeling van de derde wereld zal het rijke Noorden - bedrijven én bevolking - een zware prijs moeten betalen, om het even of die nu de vorm aanneemt van delokalisering of van eerlijker prijzen voor de produkten die de derde wereld uitvoert. Daarnet had ik het over de onwil en de angst van de politici: onze politici beven ervoor om dit aan de bevolking toe te geven. Wij mogen dan leven in een wereld die ons dorp is; wat er in onze straat gebeurt, blijkt onze gemoederen meer bezig te houden dan wat er om de hoek gebeurt, zelfs al is dat op termijn contra-productief, ook voor onze welvaart en ons welzijn. Als we al aandacht willen opbrengen voor de problemen 'om de hoek', dan koppelen wij de oplossingen voor die problemen liever los van wat wij daarvoor op onze eigen welvaart zullen moeten inleveren. Ook in de diagnose van Coppieters en De Batselier is dat gebeurd.

De therapie

Dat "het mondiale contract" dit ontwikkelingsdilemma uit de weg is gegaan, blijkt nog meer als het over de therapie gaat. Als kanttekening vermeld ik eerst dat de tekst eigenlijk vooral bij de diagnose is blijven stilstaan. *Het Sienjaal* somt vooral problemen op, maar presenteert veel minder overtuigende oplossingen. Daarvoor vertrekt de tekst te zeer van de veronderstelling dat er

inzake ontwikkeling een harmonie van belangen op wereldschaal bestaat. Dat is maar ten dele zo. Er zijn ook belangrijke tegenstellingen. De ontwikkeling van het Zuiden kan niet anders dan door een inlevering van het Noorden gerealiseerd worden. Een politiek vernieuwingsproject kan dan wel met de vinger naar de regeringen van de rijke landen wijzen en ervoor pleiten dat zij ook het Zuiden bij de internationale besluitvorming over economie en ontwikkeling zouden betrekken; het zal bij een vingerwijzing blijven als de bevolking van het Noorden er niet van overtuigd kan worden dat een drastische inlevering op de groei van haar welvaart noodzakelijk is. Zolang dat niet gebeurt, zullen politici uit onze contreien nooit instemmen met de maatregelen die noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van het Zuiden. Dat is de kern van het ontwikkelingsdilemma: kiezen we voor de ontwikkeling van het Zuiden en zijn we ertoe bereid daarvoor een deel van onze eigen welvaart op te geven, of geven we de voorkeur aan onze eigen welvaart en laten we die van het Zuiden voor wat ze is? Accepteren we delocalisering en dus werkloosheid in onze streken, of kiezen we voor protectionisme en laten we het tekort van één miljard arbeidsplaatsen in de derde wereld verder aanzwellen? Dat is het pijnlijke dilemma waar elke politicus die het over ontwikkelingssamenwerking en handel wil hebben, voorstaat. Op papier kunnen we dus voor meer ontwikkeling pleiten, maar hebben we ook een project om dat aan onze bevolking te verkopen? Uit "het mondiale contract" blijkt dat niet echt. Er wordt wel verwezen naar de noodzaak van "transferten om voedselvoorziening, gezondheidszorg, onderwijs en huisvesting te verzorgen", maar de manier waarop dat verwoord is, geeft aan dat men de enorme omvang van die transferten en dus het belangrijke effect ervan op onze welvaart, niet onder ogen heeft willen of durven zien. Nochtans zullen grote sommen geld noodzakelijk zijn. Anders zal men de ontwikkelingslanden er nooit van kunnen overtuigen sociale normen toe te passen of een strengere milieuwetgeving tot stand te brengen. Anders zal men economische vluchtelingen er nooit van kunnen overtuigen in hun eigen land een betere toekomst te zoeken

en zullen de sociale spanningen in de rijkere wereld er niet kleiner op worden.

De grote uitdaging voor een politieke vernieuwingsbeweging is dus de eigen bevolking bewust te maken van de noodzakelijke inlevering op de eigen welvaart en gelijkdenkenden in de andere 'rijke landen' ervan te overtuigen hetzelfde te doen. De omvang van het probleem is zodanig groot dat men er niet vanaf komt met een streefnorm van 0,7% van het BNP. Evenmin zal men zich kunnen beperken tot de rijke bovenlaag van de bevolking. Nagenoeg de hele bevolking, en zeker de middenklasse, zal deze bereidheid moeten tonen. Pas als we zover zijn, wordt een strategie van internationale samenwerking, mét de medewerking van de regeringen van de derde wereld-landen, tegen sociale en ecologische concurrentie en voor een politiek gestuurde controle op multinationals, een haalbare kaart. Pas dan kan de politiek de internationale samenleving weer 'maakbaar' maken. Pas dan worden de kansen op het realiseren van een "mondiaal contract" en op een daadwerkelijke "wereldpolitiek" groter. Vooralnog is echter niet gebleken dat het vernieuwingsproject-Coppieters-De Batselier een strategie bevat voor de opbouw van een breed maatschappelijk draagvlak voor dat "mondiaal contract".

[1] Hiermee wordt verwezen naar de slogan "het belangrijkste land is het binnenland" die door een Antwerpse kandidaat voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers in 1991 werd gebruikt. De arme man werd nog verkozen ook.

**Het enige doel van een maatschappij
door Marc Holthof**

In het citaat dat vooraf gaat aan het 'cultureel contract' stelt Jozef Deleu: "Met Dostojevski zeg ik: alleen schoonheid kan de wereld en dus de mens redden. De mens zou minder mens zijn zonder kunst". Deleu gaat verder als volgt - en dat werd niet opgenomen in *Het Sienjaal* - : "Schoonheid is geen illusie, het is troost en bijgevolg een zeer reële behoefte van de mens".

Ik vrees dat Deleu en met hem de opstellers van het 'cultureel contract' van plan zijn om hun erfdeel in te ruilen voor een bord linzen (mis-